

अथेति ॥ १ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

भीष्मउवाच अथ वृक्षस्य शाखायां विहंगः स सुहृज्जनः ॥ दीर्घकालोऽपि तोराजंस्तत्र चित्रतनूरुहः ॥ १ ॥ तस्य कल्पगता भार्या चरितुं नाभ्यवर्तत ॥ प्राप्तां च रजनीं दृष्ट्वा स पक्षी पर्यतप्यत ॥ २ ॥ वातवर्षमहच्चासीन् न चागच्छति मे प्रिया ॥ किं नु तत्कारणं येन साद्यापि न निवर्तते ॥ ३ ॥ अपि स्वस्ति भवेत्तस्याः प्रियायाम मकानने ॥ तया विरहितं हीदं शून्यमद्य गृहं मम ॥ ४ ॥ पुत्रपौत्रवधूभृत्यैराकीर्णमपि सर्वतः ॥ भार्या हीनं गृहस्थस्य शून्यमेव गृहं भवेत् ॥ ५ ॥ न गृहं गृहमित्याहुर्गृहिणी गृहमुच्यते ॥ गृहं तु गृहिणी हीनमरण्यसदृशं मतं ॥ ६ ॥ यदि सारकनेत्रांता चित्रांगी मधुरस्वरा ॥ अद्य नायाति मे कांतानकार्थं जीवितेन मे ॥ ७ ॥ न भुंक्ते मय्यभुक्तेयानास्नाते स्नाति सुव्रता ॥ नातिष्ठत्युपतिष्ठेत् शेतं च शयिते मयि ॥ ८ ॥ हृष्टे भवति सा हृष्टा दुःखिता ॥ प्रोषिते दीनवदना क्रुद्धे च प्रियवादिनी ॥ ९ ॥ पतिव्रतापतिगतिः पतिप्रियहि ते रता ॥ यस्य स्यात्तादृशी भार्या धन्यः स पुरुषो भुवि ॥ १० ॥ सा हि श्रांतं क्षुधार्तं च जानीते मातपस्विनी ॥ अनुरक्ता स्थिरा चैव भक्तास्त्रिधा यशस्विनी ॥ ११ ॥ वक्षमूलेऽपि दयिताय स्यतिष्ठति तद्गृहं ॥ प्रासादोऽपि तया हीनः कांतारद्विति निश्चितं ॥ १२ ॥ धर्मार्थकामकालेषु भार्यापुंसः सहायिनी ॥ विदेशगमने चास्य सैव विश्वासकारिका ॥ १३ ॥ भार्या हि परमोत्तमार्थः पुरुषस्येह पश्यते ॥ असहायस्य लोके स्मिंल्लोकयात्रा सहायिनी ॥ १४ ॥ तथारोगाभिभूतस्य नित्यं रुच्छ्रगतस्य च ॥ नास्ति भार्या समं किंचिन्नरस्यार्तस्य भेषजं ॥ १५ ॥ नास्ति भार्या समो बंधुर्नोस्ति भार्या समागतिः ॥ नास्ति भार्या समो लोके सहायो धर्मसंग्रहे ॥ १६ ॥ यस्य भार्या गृहे नास्ति सा ध्वी च प्रियवादिनी ॥ अरण्यं तेन गंतव्यं यथा रण्यं तथा गृहं ॥ १७ ॥ इति श्रीम० शांतिप० आपद्धर्मप० भार्याप्रशंसायां चतुश्चत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४४ ॥ ॥ ७३ ॥ भोष्मउवाच एवं विलपतस्तस्य श्रुत्वा तु करुणं वचः ॥ गृहीता शकुनिघ्नेन कपोती वाक्यमब्रवीत् ॥ १ ॥ कपोत्युवाच अहोऽतीव सुभाग्याहं स्यामि दयितः पतिः ॥ असतो वासतो वापि गुणानेवं प्रभाषते ॥ २ ॥ न सखीत्यभिमतं व्यास्यां भर्ताननुष्यति ॥ तुष्टे भर्तारि नारीणां तुष्टाः स्युः सर्वदेवताः ॥ ३ ॥ अग्नि साक्षिकमित्येव भर्ता वै देवतं परं ॥ दावाग्निनेव निर्दग्धा स पुष्पस्तव कालता ॥ ४ ॥ भस्मी भवति सानारीयस्या भर्ताननुष्यति ॥ इति संचित्य दुःखात् भर्तारंदुःखितं तदा ॥ ५ ॥ कपोती लुब्धकेनापि गृहीता वाक्यमब्रवीत् ॥ हंतवस्यामि ते श्रेयः श्रुत्वा तु कुरुत तथा ॥ ६ ॥ शरणागतसंज्ञाता भवकांतविशेषतः ॥ एष शकुनिकः शेतवसां संसमाश्रितः ॥ ७ ॥ एवमिति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥